

Handreiking voor leidinggevenden

Sola Scriptura – alleen door het Woord. Dat is een van de drie sola's¹ die samenvatten wat er in de tijd van de reformatie ontdekt werd. Omdat het Woord van God in die periode zo'n belangrijke en centrale plaats kreeg, wilden de reformatoren dat alle mensen toegang zouden hebben tot dat Woord. Dat betekende het begin van een reeks bijbelvertalingen in verschillende landen.

In het [online kinderprogramma](#) dat Kind en Evangelie dit jaar met en voor kinderen heeft opgenomen, staat het thema bijbelvertalen centraal. Dit kinderprogramma kunnen kinderen thuis bekijken. Deze handreiking hebben we gemaakt voor jou als leidinggevende van een zondagsschool of kinderclub. Aan de hand van achtergrondinformatie en opdrachten kun je de kinderen tijdens zondagsschool of kinderclub voorbereiden op het kinderprogramma 'Word een echte bijbelvertaler'. Je kunt ook kiezen voor een les over John Wycliffe en de Bijbel.

1. Word een echte bijbelvertaler

Deze inleiding op het online kinderprogramma bevat achtergrondinformatie en verschillende opdrachten voor kinderen van de middenbouw en bovenbouw. Hiermee kun je je eigen les samenstellen.

Tip: bekijk eerst zelf het online kinderprogramma, zodat je weet wat daar wordt verteld. Ga hiervoor naar www.kindenevangelie.nl/bijbelvertaler. Het is ook mogelijk om onderdelen van het kinderprogramma met elkaar te bekijken, zoals bijvoorbeeld de vertelling en de muziek.

2. John Wycliffe en de Bijbel

De vertelling over John Wycliffe in deze les is bij voorkeur in te zetten in de onderbouw. Voor oudere kinderen is het minder geschikt, omdat ze mogelijk thuis afhaken bij het online kinderprogramma als ze het verhaal al eerder gehoord hebben. Voor jonge kinderen kan het ondersteunend zijn om het verhaal nog een keer te horen.

Extra

1. [Platen](#) bij het leven van John Wycliffe
2. [Kleurplaat](#) van John Wycliffe
3. [Kleurplaat](#) van Psalm 119:105
4. [Filmpje](#) over het werk van Wycliffe Bijbelvertalers Nederland (geschikt voor bovenbouw)
5. Digitaal materiaal bij kernwoord Gods Woord op [ABC voor kinderen](#)
6. Voor kinderen die thuis met het thema aan de slag willen, is er materiaal van Kind en Evangelie beschikbaar. Je kunt ouders wijzen op de mogelijkheid om dit te bestellen via onze [webshop](#).

Vooraf

Vraag de kinderen vooraf om thuis het aantal Bijbels te tellen in de Nederlandse taal. Kinderbijbels hoeven niet meegeteld te worden.

¹ Sola fide (alleen door geloof), sola gratia (alleen door genade), sola scriptura (alleen door de Schrift)

Word een echte bijbelvertaler

Inleiding op het online kinderprogramma

Meer dan 650 jaar geleden leefde er een student in Engeland. Zijn naam was John Wycliffe. Hij is lang niet zo bekend als Maarten Luther, die meer dan 150 jaar later leefde. Maarten Luther zorgde ervoor dat veel in de kerk veranderde. Maar weet je dat de grote vlam van de kerkhervorming (of reformatie) eigenlijk al veel eerder begon met branden? Het begon als een klein kaarsje met het leven en werk van John Wycliffe.

Introductie

- Leg een Bijbel op tafel in een (voor de kinderen) onbekende en onleesbare taal. Of druk een gedeelte uit een anderstalige Bijbel af via [deze website](#).
- Vraag een van de kinderen om een gedeelte van de tekst voor te lezen. Waarom is dat zo moeilijk?
- Bespreek met de kinderen hoe het zou zijn als je alleen maar een Bijbel in deze taal zou hebben thuis.
- Vraag aan de kinderen of ze het aantal Bijbels (in de Nederlandse taal) thuis geteld hebben (zie voorbereidingsvraag). Zo ja, hoeveel zijn het er?
- Waarom is het zo belangrijk om een Bijbel in je eigen taal te hebben?

Terug in de tijd – leven van John Wycliffe

John Wycliffe leefde in Engeland in de 14e eeuw. We noemen die periode de Middeleeuwen. Zijn geboortjaar is niet precies bekend, waarschijnlijk rond het jaar 1324.

Vraag: Wie heeft er weleens van John Wycliffe gehoord? Wat weet je over hem?

Maak eventueel een woordweb bij deze vraag.

Het was een donkere en verwarrende tijd. Veel mensen in die tijd stierven aan de pest, een erg besmettelijke en dodelijke ziekte. Ook was er in die tijd een langdurige oorlog tussen Engeland en Frankrijk. In de kerk was het al niet veel beter. Wat gebeurde er bijvoorbeeld in de kerk?

Opdracht: Wat hoort bij elkaar?

Nodig: bijlage 1

Voorbereiding: print bijlage 1 uit op stevig papier en knip de kaartjes uit (doe dit eventueel in twee- of drievoud bij een grote groep kinderen)

Laat de kinderen door middel van een zoekopdracht de informatie op de volgende pagina verwerken. Ze moeten steeds een kaartje 'kerk' en 'John Wycliffe' bij elkaar zoeken. Bespreek na afloop de inhoud van de kaartjes. Wat leerde de kerk in de tijd van John Wycliffe? Hoe dacht John Wycliffe daarover?

Lees onderstaande informatie door voor jezelf. Gebruik de werkvorm 'Wat hoort bij elkaar?' om de informatie met de kinderen te delen.

- De hele kerkdienst was in het Latijn. Alleen de belangrijke, geleerde mensen konden verstaan wat er gezegd werd. Ze konden zelfs het bijbellezen niet verstaan. Want ook de Bijbel was er alleen maar in het Latijn. Omdat de meeste mensen in die tijd niet konden lezen en schrijven, konden ze ook niet ontdekken of dat wat ze hoorden, klopte met wat er in de Bijbel staat.
- In de kerk kon je aflaten kopen. Een aflat is een briefje waarop staat dat de straf voor je zonden minder is geworden. Als je iets verkeerd had gedaan, kon je zo'n aflat kopen en dan wist je dat je straf bij God minder was geworden.
- In de kerk werd de mis bediend. Dat lijkt een beetje op het Heilig Avondmaal bij ons, alleen leerde de kerk dat de Heere Jezus bij de mis steeds opnieuw geofferd wordt. En dat het brood en de wijn letterlijk in het lichaam van de Heere Jezus verandert.
- De kerk had veel geld en veel macht. Ook was de macht van de paus in die tijd heel groot.

Met deze dingen was John Wycliffe het niet eens. Tijdens zijn studie theologie en filosofie aan de Universiteit van Oxford ontdekte hij dat veel dingen die in de kerk gebeurden niet bijbels waren.

- John Wycliffe zei dat God Zijn Woord heeft gegeven voor iedereen. Hij vond dat mensen de Bijbel in hun eigen taal moeten kunnen lezen en dat de kerkdienst begrijpelijk moet zijn voor iedereen.
- John las in de Bijbel dat we onze redding niet kunnen kopen of verdienen. We kunnen alleen gered worden door het offer van de Heere Jezus Christus.
- John ontdekte in Gods Woord dat de mis niet is zoals de Heere Jezus het heeft bedoeld. Het offer van de Heere Jezus is één keer gebracht aan het kruis. Dat kunnen en mogen we niet herhalen.
- John vond dat de kerk op aarde niet in het bezit moest zijn van heel veel geld en spullen. Ook geloofde hij dat het niet Gods bedoeling was dat één leider in de kerk (de paus) zoveel macht had.

John Wycliffe en bijbelvertalen

John Wycliffe vertaalde de Bijbel vanuit het Latijn naar het Engels. Op die manier bracht hij de Bijbel heel dicht bij de mensen. In deze oefening ontdekken kinderen meer over de Latijnse taal. En begrijpen ze waarom je bij vertalen het beste gebruik kunt maken van de grondtalen.

Opdracht Latijnse woorden

Nodig: *bijlage 2*

Vorbereiding: *print bijlage 2 en knip de 18 kaartjes uit*

Verdeel de kinderen in twee-, drie- of viertallen (afhankelijk van de grootte van de groep). Leg de kaartjes door elkaar heen op de tafel. Laat de groepjes kinderen om de beurt een setje van drie kaarten bij elkaar zoeken: hetzelfde woord in drie verschillende talen.

Optioneel:

- Wil je hier een wedstrijdje mee doen? Neem de tijd op met een stopwatch. Hoe snel kunnen de kinderen setjes maken? Lukt het ook steeds sneller?
- Plak de kaartjes per set op een groot vel papier en hang dit op. Laat kinderen die dat leuk vinden de woorden hardop voorlezen. Van welk Latijns woord weten de kinderen na afloop de betekenis nog?

Opdracht: Ontdek het zelf!

Nodig: bijlage 3, 1 blanco vel papier, pennen

Vorbereiding: print bijlage 3

Verdeel de groep in 2 groepen. Geef groep 1 de korte tekst over de reuzenpanda (bijlage 2). Vertel erbij dat deze tekst te moeilijk is en ze deze tekst in hun eigen woorden mogen opschrijven, zodat groep 2 het goed kan begrijpen. Laat de kinderen hun tekst op een blanco vel papier opschrijven. Geef de (nieuwe) tekst van groep 1 én de tekst uit de encyclopedie aan de kinderen van groep 2. De opdracht voor groep 2 is om de tekst in makkelijke woorden op te schrijven. Ze mogen zelf kiezen welke tekst ze hiervoor gebruiken: de tekst uit de encyclopedie (bijlage 2) of de tekst van groep 1.

Lees na afloop beide teksten voor en bespreek de opdracht na met behulp van de volgende vragen.

- Welke brontekst heeft groep 2 gekozen bij het schrijven van een eigen tekst en waarom?
- Welke tekst van de drie is het meest betrouwbaar?
- Wat heeft dit te maken met bijbelvertalen?

Uitleg bij deze opdracht: De Bijbel is geschreven in het Hebreeuws (Oude Testament) en het Grieks (Nieuwe Testament). Dat zijn de grondtalen, het origineel. Je kunt dat vergelijken met de tekst over de reuzenpanda uit de encyclopedie. Als iemand die moeilijke tekst in eigen woorden opschrijft, heb je eigenlijk een 'vertaling' van deze tekst. Als iemand deze tweede tekst vervolgens weer wil 'vertalen' in makkelijke woorden, kun je het beste gebruik maken van de originele tekst (uit de encyclopedie). Anders kun je informatie kwijtraken en is de laatste tekst niet meer betrouwbaar. Zo is het ook met het vertalen van de Bijbel. Voor een betrouwbare vertaling moet je gebruik maken van het origineel: de Bijbel in het Hebreeuws en Grieks. John Wycliffe vertaalde de Bijbel vanuit het Latijn (vergelijkbaar met de tweede tekst) in het Engels (vergelijkbaar met de derde tekst). Daarmee bracht hij de Bijbel dicht bij de mensen in een taal die ze konden verstaan. Later is er (ook in Engeland) gekozen voor een manier van vertalen die nóg betrouwbaarder is: vanuit het Hebreeuws en Grieks. Maarten Luther heeft dat als eerste in Duitsland gedaan.

Bijbelvertalen nu

Ook nu zijn er nog veel mensen die de Bijbel niet in hun eigen taal kunnen lezen. De organisatie Wycliffe Bijbelvertalers (inderdaad, vernoemd naar John Wycliffe!) heeft als doel dat alle mensen de Bijbel in de taal van hun hart kunnen lezen. Kijk met elkaar naar dit [filmpje](#) waarin je meer ontdekt over het werk van Wycliffe Bijbelvertalers Nederland (geschikt voor bovenbouw).

Verhaal: Het Evangelie in de taal van je hart

Het onderstaande verhaal laat zien hoe belangrijk het is dat we de Bijbel kunnen lezen in onze eigen taal. Het Woord van God wil ons hart aanraken en ons leven veranderen. Lees het verhaal voor en gebruik de vragen om erover door te praten.

Ik ben Corina en lid van een vertaalteam van Wycliffe Bijbelvertalers. Samen met andere vertalers werk ik aan de vertaling van de Bijbel in de taal van de Kisun. Deze mensen leven in Kaukasië, een gebied onder Rusland.

Een paar keer per week werk ik met het vertaalteam via Skype. Ik ben in de hoofdstad, de vertalers werken in een dorp vierhonderd kilometer verderop. Ik stel vragen, we zoeken naar de juiste woorden en verbeteren de vertalingen. Vertalen is net als het weven van een kleed: draadje voor draadje, tot er een prachtige stof zichtbaar wordt. Dit keer werken we aan een gedeelte over de kruisiging van de Heere Jezus. Telkens lezen we een stukje in het Russisch, daarna in de landstaal en dan in de proefvertaling van de Kisun, de eigen taal van deze bevolkingsgroep. Zo bespreken we de vertaalde stukken tekst.

Opeens blijft het stil aan de andere kant van de lijn. Dat is normaal: de stroom kan uitvallen, waardoor er geen internet meer is. Maar na een tijdje hoor ik weer wat. "Ik was er nog wel hoor", zegt de vertaler. "Maar ik kan dit alleen hardop lezen in andere talen. Als ik in het Kisun over het kruis lees, moet ik huilen. Dat Jezus dát deed!"

Daar word ik op mijn beurt stil van. Want Kaukasische mannen huilen niet, maar blijkbaar wel als het kruis dichtbij komt, in de taal van hun hart.

Het is een paar weken later als ik in een Kisun-dorp op de thee ben bij Anna en Alijah, mensen die onze proefvertalingen testen. Ze stellen vragen aan mensen en onderzoeken zo of ze de vertaling goed begrijpen en of wij de juiste woorden hebben gekozen.

Op de tafel ligt een Bijbel, in het Russisch. Je kunt goed zien dat er veel in gelezen is. Ik zie ook een hoge stapel papieren. "Wat is dat?", vraag ik. Anna lacht verlegen. "Dat is jullie vertaling." Ik vraag verbaasd: "Maar je geeft de proefvertaling toch altijd terug, met jullie opmerkingen erbij? Hoe kun je die dan nog hebben?" Alijah zegt: "We gaan altijd speciaal naar de stad om de papieren te kopiëren. Wij bewaren de kopieën. Daar lezen we elke dag uit, want we kunnen niet wachten tot de Kisun-vertaling klaar is."

Dit verhaal is met toestemming (vereenvoudigd) overgenomen uit 'Vol bewondering, Gods Woord dat mensen raakt' (uitgave van Wycliffe Bijbelvertalers).

Vragen

- Hoe merk je in dit verhaal dat de Bijbel in het Kisun zo belangrijk is voor deze mensen?
- Waarom is bijbelvertalen zo belangrijk?
- Ken jij mensen die bijbelvertaalwerk doen? Wat zou je voor hen kunnen bidden?

Opdracht: Stel je vragen!

Ken je iemand in de gemeente die veel van de Bijbel weet en dichtbij het Woord van God leeft? Nodig die persoon uit op jullie zondagsschool of kinderclub. Laat de kinderen vooraf vragen bedenken over (het lezen van) de Bijbel. Kinderen kunnen deze vraag opschrijven en zelf voorlezen óf hun vraag in een gesprekspot stoppen. Jullie gemeentelid kan vervolgens zelf een vraag uit de gesprekspot halen en die beantwoorden.

Voorbeeldvragen:

- *Hoe vaak leest u in de Bijbel?*
- *Wanneer doet u dat?*
- *Welk bijbelverhaal vindt u het allermooiste en waarom?*
- *Welke bijbeltekst betekent veel voor u? Kunt u daar iets over vertellen?*
- *Waarom is de Bijbel belangrijk voor u?*
- *Wat zou u tegen mij willen zeggen over het lezen van de Bijbel?*

Opdracht: Mijn bijbeltekst

Laat de kinderen een bijbeltekst kiezen die ze heel mooi vinden of die een speciale betekenis voor hen heeft. Ze mogen deze tekst met mooie letters (bijv. letters die je kunt inkleuren) op papier schrijven en de ruimte eromheen versieren.

John Wycliffe en de Bijbel

Programma voor zondagsschool of kinderclub

Thema

Bijbelvertalen

Kerntekst

Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad. (Psalm 119:105)

Uitleg van de kerntekst

Het Woord van God is net als een lamp in het donker. Je hebt licht nodig om iets te kunnen zien. Om veilig te lopen op het pad waar je overheen gaat. Zo heb je de Bijbel nodig om God te leren kennen. Om de weg te ontdekken die Hij je wijst.

Beginsituatie

Deze vertelling vindt plaats rond Hervormingsdag. In de tijd voor de hervorming (grote verandering in de kerk) ging het er in de kerk heel anders aan toe. De Bijbel was er bijvoorbeeld alleen maar in het Latijn. Niemand kon de Bijbel lezen in zijn eigen taal.

Doelstellingen

- De kinderen leren hoe bijzonder het is dat we de Bijbel in onze eigen taal kunnen lezen.
- De kinderen leren dat God Zelf tot hen wil spreken door de woorden van de Bijbel heen.
- De kinderen leren dat God wil dat we Zijn Woord vertrouwen (geloven).

Suggesties om te zingen

- Psalm 33:2
- Psalm 119:53, 65, 84
- Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad
- Lees je Bijbel, bid elke dag

Materialen

[Platen](#) bij het leven van John Wycliffe

Bordplan

Teken op het bord een klein kaarsje en een grote fakkel. Schrijf de namen van John Wycliffe (kaarsje) en Maarten Luther (fakkel) erbij.

Introductie

Waarom is het Woord van God zo belangrijk? Dat ontdek je in deze opdracht.

- Vertel dat je het donker maakt in de ruimte, omdat jullie samen iets gaan ontdekken.
- Plaats een aantal obstakels die om kunnen vallen op de looproute (bijvoorbeeld een lege emmer, zachte voorwerpen).
- Geef elkaar een hand en loop de route in het donker. Zorg daarbij dat je tegen de voorwerpen aanloopt.

- Geef de kinderen een zaklamp of gebruik één felle zaklamp en loop dezelfde route opnieuw, nu mét licht.
- Bespreek met elkaar de les van deze opdracht: in het donker lopen zorgt voor ongelukken en botsingen. Licht helpt om de route veilig te lopen!
- Lees met elkaar Psalm 119:105. Leg de betekenis van deze tekst uit. Doe dat aan de hand van de volgende vragen:
 - Waarom hebben we licht nodig in ons leven?
 - Wat betekent het dat de Bijbel een lamp en een licht is?
 - Hoe kan het Woord een lamp en een licht zijn in ons leven?

Vertelling

Maak bij deze vertelling gebruik van de [powerpointpresentatie](#) met platen van John Wycliffe. Op een kaart van Europa (bijv. in een atlas) kun je de landen aanwijzen die voorkomen in het verhaal.

Afbeelding 1

We gaan vandaag op reis. Naar Engeland in het jaar 1345. Dat is meer dan 600 jaar geleden! John Wycliffe is 20 jaar en hij krijgt les aan een belangrijke universiteit in Oxford. Hij leert daar heel veel over de Bijbel en leest ook heel veel boeken over de Bijbel. Hij ontdekt dat in zijn kerk veel dingen geleerd worden die niet kloppen met wat er in de Bijbel staat. Twintig jaar later geeft hij zelf les aan deze school. “Het kan zo niet langer!”, zegt John tegen zijn studenten. “Er moeten echt dingen veranderen in de kerk.” Weet je wat hij het allerergste vindt? Dat de mensen de Bijbel niet begrijpen, want die is er alleen maar in het Latijn. “De mensen zouden zélf de Bijbel moeten kunnen lezen”, vindt John. “In hun eigen taal. Dan ontdekken ze wat er écht in de Bijbel staat!”

Afbeelding 2

Het is 1378. John ligt ziek op bed. Hij is zo ziek dat hij niet uit bed kan komen. Iedereen denkt dat hij gaat sterven. Er sterven in die tijd heel veel mensen die ziek zijn. Meestal is dat door de pest en soms door een andere ziekte. Bij het bed van John staat een aantal monniken. Dat zijn mannen die de Bijbel bestuderen en in kloosters leven. Ze vinden het niet goed wat John heeft gezegd over de kerk en de paus. De paus is het hoofd van de kerk. “De paus kan je zonden wél vergeven, John, geef dat nu maar toe”, zeggen ze. Een vriend van John helpt hem overeind in bed. “Nee”, zegt John met luide stem. “Jullie zijn leugenaars. Ik zal niet sterven. Ik zal leven, zodat ik iedereen kan vertellen dat alleen de Heere God je zonden kan vergeven. En niet de paus of de priester.” Daarna wordt John Wycliffe beter. Dat is een wonder van God!

Afbeelding 3

Omdat John graag wil dat er dingen in de kerk veranderen, zijn de leiders van de kerk heel boos op hem. John moet op belangrijke vergaderingen van de kerk komen, om zijn ideeën uit te leggen. “John, wat jij gezegd hebt, moet je terugnemen”, zeggen de leiders van de kerk. Maar John weet zeker dat het Woord van God waar is. De kerkleiders zijn woedend op John. Zo erg dat ze allemaal lelijke dingen tegen John zeggen. Hij mag niet meer in Oxford wonen en hij wordt zelfs veroordeeld tot de dood. Gelukkig heeft John vrienden met veel macht. Zij kunnen John beschermen. Zo zorgt God ervoor dat zijn leven gespaard wordt. John kan doorgaan met het belangrijke werk dat God voor hem te doen heeft.

Afbeelding 4

John weet heel veel van de Bijbel, omdat hij Latijn kan lezen. In de tijd van John Wycliffe is de Bijbel er alleen maar in het Latijn, maar niet in het Engels, de taal van zijn land. “Wat zou ik graag willen dat de mensen zélf de Bijbel kunnen lezen, in onze eigen taal. Ik weet wat ik moet doen. De Bijbel moet vertaald worden!” John doet dat niet alleen, maar samen met anderen. Hij begint ermee in het jaar 1380. Al na een paar jaar is de vertaling klaar. John en de andere vertalers hebben de vertaling van het Latijn naar het Engels heel knap gedaan. “Deze Engelse zinnen zijn nog wel heel moeilijk om te begrijpen, daar moeten we iets aan doen”, vindt John. Daarom gaat John Wycliffe samen met een groep mensen nog een keer naar de tekst kijken en de moeilijke zinnen makkelijker maken. In 1388 is de vertaling helemaal klaar. John maakt dat helaas niet meer mee. Hij sterft in het jaar 1384. Hij is ongeveer 60 jaar oud geworden.

Afbeelding 5

Dit verhaal gaat over John Wycliffe. In de geschiedenis van de kerk zijn nog meer mannen geweest die de kerk wilden veranderen. John Wycliffe vertaalde de Bijbel uit het Latijn naar het Engels. Dat was het begin van een grote verandering. Honderd jaar later leefde Maarten Luther. Van die naam heb je vast weleens gehoord. Maarten Luther zorgde voor nog veel grotere veranderingen in de kerk. We noemen dat ook wel de reformatie. De verandering bij John Wycliffe lijkt op een kleine, brandende kaars. Maar in de tijd van Maarten Luther werd dat kleine vlammetje een grote, brandende fakkel, net zoals je ziet op deze plaat.

Maarten Luther vond het bijzonder dat John Wycliffe heel de Bijbel had vertaald. Hij vond het óók belangrijk dat alle mensen de Bijbel in hun eigen taal konden lezen. Luther vertaalde de Bijbel vanuit het Hebreeuws en het Grieks. Dat zijn de talen waarin de Bijbel het allereerst geschreven is. Zo werkte hij aan een Bijbel in de Duitse taal.

Afbeelding 6

Honderd jaar later gebeurde dat ook in Nederland. Daardoor kunnen jij en ik de Bijbel lezen in onze eigen taal! De woorden van God, nee God Zélf komt zo heel dicht naar je toe. In de taal die je begrijpt. Want Hij wil niets liever dat je Hem leert kennen en van de Heere Jezus gaat houden. Dat je Zijn Woord vertrouwt en elke dag luistert naar Zijn stem.

Afsluiting

- Wat vond je mooi in dit verhaal? En wat vond je moeilijk?
- Wat wil je graag onthouden van dit verhaal?

Verwerking

- [Kleurplaat](#) van John Wycliffe
- [Kleurplaat](#) van Psalm 119:105

Bijlage 1

<p>Kerk We lezen de Bijbel in het Latijn, de taal van de wetenschap. Tijdens de hele kerkdienst praten we Latijn.</p>	<p>John Wycliffe Mensen moeten de Bijbel in hun eigen taal kunnen lezen. In de kerk moeten we de taal van de mensen spreken, zodat ze begrijpen wat er gezegd wordt.</p>
<p>Kerk Je kunt een aflat kopen als je iets verkeerd hebt gedaan. Een aflat is een bewijs dat de straf voor je zonden minder geworden is. Dan weet je dat God je niet zo zwaar zal straffen als je verdiend hebt.</p>	<p>John Wycliffe In de Bijbel staat dat ik niet door goud of zilver verlost kan worden, maar alleen door het bloed van de Heere Jezus. Hij heeft de straf voor mijn zonden gedragen door te sterven aan het kruis. Hij alleen kan de schuld, die ik tegenover God heb, wegdoen.</p>
<p>Kerk We bedienen de mis. Bij de mis wordt het offer van de Heere Jezus voor onze zonden gebracht. We eten van Zijn lichaam en drinken van Zijn bloed.</p>	<p>John Wycliffe Niet de mis, maar het Heilig Avondmaal moet bediend worden. De Heere Jezus is één keer geofferd – gestorven aan het kruis en heeft zo voor de zonden betaald. Daaraan denken we bij het vieren van het Heilig Avondmaal. Door het avondmaal wil God het geloof in Zijn beloften sterker maken.</p>
<p>Kerk De verkoop van aflaten levert ons veel geld op. Dat komt goed uit, want daar kunnen we prachtige kerken van laten bouwen. De paus heeft grote macht in deze wereld en daarom moet ook de koning van Engeland belasting aan hem betalen.</p>	<p>John Wycliffe Het is helemaal niet goed dat de kerk zoveel geld en bezittingen heeft. De Heere Jezus stuurde Zijn discipelen op reis zonder geld en bezittingen. Het is ook niet goed dat de leider van de kerk, de paus, zoveel macht heeft. Zo heeft God het niet bedoeld.</p>

Bijlage 2

Bijbel	Bible	Biblia
Taal	Language	Lingua
Woord	Word	Verbum
In het jaar	In the year	Anno
School	School	Schola
Kerk	Church	Ecclesia

Bijlage 3

De reuzenpanda

De reuzenpanda (*Ailuropoda melanoleuca*) is een zoogdier dat behoort tot de beren. De reuzenpanda is een bekend dier vanwege de iconische status als bedreigde diersoort.

De panda heeft een gedrongen lichaam met afstekende witte en zwarte kleuren. Het lichaam heeft een kleine staart en een opvallend ronde kop in vergelijking met andere beren.

De panda komt voor in delen van Azië en leeft uitsluitend in China. Het is een bewoner van berggebieden op enige hoogte boven zeeniveau. De panda is een bedreigde diersoort, omdat het verspreidingsgebied door toedoen van de mens steeds kleiner is geworden. De habitat bestaat uit onherbergzame bamboe- en rododendronbossen die dicht begroeid zijn en hierdoor erg ontoegankelijk zijn.

De panda is een roofdier dat zich heeft gespecialiseerd in het eten van planten. De beer leeft vrijwel uitsluitend van bamboe, wat in grote hoeveelheden voorkomt in het natuurlijke leefgebied. Af en toe worden ook wel andere planten of kleine dieren gegeten.

Bron: Wikipedia (online encyclopedie)